

Levekår

Sosial utjevning opp av skrivebordsskuffen

Kjetil Haga
divisjonsdirektør

Bjørnar Olsen
spesialist i arbeids- og organisasjonspsykologi og tidligere sjefredaktør i Psykologtidsskriftet

Det er god helsepolitikk når psykologer bidrar til sosial utjevning. Derfor bør Psykologforeningens vedtak om sosial utjevning opp av skrivebordsskuffen. Regjeringens viktigste sosialpolitiske mål er bekjempelse av fattigdom, og da særlig blant barnefamilier (se Perspektivmeldingen 2021). Denne prioriteringen er helt i tråd med Psykologforeningens vedtak fra 2017, der det heter at alle forebyggingstiltak for barn og unge skal måles på om de fremmer utjevning av sosiale forskjeller. I Blå kors deler vi både regjeringens og Psykologforeningens ambisjoner, og i et valgår håper vi at foreningen igjen henter frem et klokt vedtak som også spiller opp under temaet for årets Psykologikongress: Utenforskap og diskriminering.

Utfordringen

Hvordan vil historien dømme psykologstanden hvis vi ikke har sosial utjevning på dagsordenen, skrev daværende president i Psykologforeningen Tor Levin Hofgaard til Psykologtidsskriftet (januar 2018). Ikke bare er det tverrpolitisk og tverrdepartemental enighet om viktigheten av dette målet. Norske kommuner forteller at deres viktigste folkehelseutfordring, ved siden av psykisk helse, nettopp er levekår og sosial ulikhet. FN-rapporter viser at grepene som virkelig vil monne i arbeidet for bedre psykisk helse, ikke handler om terapi og medisiner, men om kampen mot diskriminering, urettferdighet og sosiale forskjeller. Mens norsk forskning forteller at andelen barn med psykiske lidelser er fem ganger høyere i lavinntektsfamilier enn i familier med gjennomsnittsinntekt. Tross denne kunnskapen har vi siden millenniumskiftet sett en tredobling av antall barn som lever i husholdninger med vedvarende lav inntekt. Det betyr at flere enn 110 000 barn – to til tre barn i hvert klasserom – vokser opp under levekår som øker faren for skjevutvikling. Pandemien synes dessuten å ha gjort vondt verre. Et ekspertutvalg ledet av Peder Kjøs konkluderte med at folk flest har taklet nedstengningen forbausende bra, men, som Kjøs selv skrev i en kronikk på NRK-ytring: For noen har pandemien vært en katastrofe, og «særlig vanskelig er det for barn og unge som lever i familier som er preget av økonomisk uro, rus og psykiske lidelser.» En allerede tydelig utfordring ser dermed bare ut til å ha blitt mer prekær.

Bidraget

Verken helsepolitikere eller helseprofesjonene tenker i utgangspunktet langs sosialpolitiske baner

Psykologforeningens standpunkt mot sosial ulikhet handlet nettopp om psykologers bidrag til å «demme opp for en utvikling som går i feil retning », slik spesialrådgiver Kari Frank uttalte det til Psykologtidsskriftet (januar 2018). Når vi vet at få tiltak forebygger fysisk og psykisk uhelse bedre

enn bekjempelse av fattigdom og utenforskap, bør derfor tiltak rettet mot fattigdom og utenforskap være del av helsepolitikken og tiltakskjeden. Verken helsepolitikere eller helseprofesjonene tenker i utgangspunktet langs sosialpolitiske baner. Men skal vi nå målene om forebyggende innsats og utjevning av sosiale helseforskjeller, må også helsevesenet se viktigheten av tiltak rettet mot økonomiske ulikheter.

Både og

Når utenforskap, forskjellsbehandling og diskriminering får vokse frem, er det individet som bærer børen. Samtidig som vi jobber strukturelt og sosialpolitisk, må vi derfor også ha tilbud som retter seg inn mot den enkelte, enten den enkelte er individet eller familien. Det kan handle om å gi hjelp mot angst eller depresjon, slik at man har egenkraft til å bevege seg inn i en mer vanlig hverdag, søke jobb og være foreldre. Det handler om å gi foreldrene verktøy som gir mer energiskapende samspill, eller det handler om at barn og unge får delta på aktiviteter som bygger mestring og nettverk. Eller hvordan vi kan forstå og møte mennesker som har opplevd eller opplever diskriminering og utenforskap, for å parafrasere fra Psykologikongressens program.

Opp fra skrivebordsskuffen

Når Finansdepartementet i Perspektivmeldingen så tydelig formulerer at fattigdomsbekjempelse står helt sentralt i regjeringens politikk, er vårt ønske at Psykologforeningen benytter valgåret til å hente frem igjen vedtaket fra 2017. Det er et vedtak som ikke har blitt noe mindre viktig i kjølvannet av en pandemi som rammer de som alt sliter, hardere enn resten av befolkningen. Å vise hvordan psykologer kan bekjempe fattigdom og bidra til sosial utjevning, er ikke bare god sosialpolitikk. Det er også svært god helsepolitikk.